

**Research Synthesis of Indices and Factors of Economic Education Curriculum****Meysam Shahmaleki, Hassan Maleki, Mustafa Ghaderi, Gholamreza Mesbahi Moghadam**¹PhD Candidate, Department of Curriculum Studies, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University (RA), Tehran, Iran.²Department of Curriculum Studies, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran.³Associate Professor, Department of Curriculum Studies, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabatabai University, Tehran, Iran .⁴Full Professor of the Department of Fiqh and Fundamentals of Islamic Law, Faculty of Theology, Imam Sadiq University, Tehran, Iran**Abstract**

The goal of the present research is to analyze the factors and indices of economic education curriculum. Qualitative approach and research synthesis method has been used. The research scope covers all the papers (n=211) published since 2010 to 2022 in the realm of economic education. The sample includes 32 papers that were selected objectively based on thematic survey and theoretical saturation of data. The research data was collected by qualitative analysis of the papers. The six-step pattern of Roberts' research synthesis was used to analyze them qualitatively implementing the coding methods. Analyzing the data, dimensions of economic education were categorized in 4 main themes and 53 subthemes. The four main dimensions include personal, culture and economical ethics, economical concepts and knowledge, and collective and communicative dimension (communication and interaction indices in education). And to verify the reliability Scott's pi was used. The results of the research are intertwined with the economic events and realities of social life and reflects issues that are tangible. Considering the results of this research is necessary for improving the quality of teaching in economic education curriculum.

Key words: curriculum, economic education, factors, research synthesis**سنتز پژوهی شاخص‌ها و مؤلفه‌های برنامه‌ریزی تربیت اقتصادی**

میثم شاه‌ملکی، حسن ملکی*، مصطفی قادری، غلامرضا مصباحی مقدم

^۱ دانشجوی دکتری گروه مطالعات برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی (ره)، تهران، ایران^۲ استاد گروه مطالعات برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی (ره)، تهران، ایران.^۳ دانشیار گروه مطالعات برنامه‌ریزی درسی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی، دانشگاه علامه طباطبائی (ره)، تهران، ایران^۴ استاد گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، دانشکده الهیات، دانشگاه امام صادق (ع)، تهران، ایران**چکیده**

هدف پژوهش حاضر بررسی شاخص‌ها و مؤلفه‌های برنامه‌ریزی تربیت اقتصادی است. رویکرد پژوهش کیفی، و روش آن سنتز پژوهی است. میدان پژوهش کلیه مقالاتی (۲۱۱ مقاله) هستند که از سال ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۱ شمسی و ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۲ میلادی در مورد تربیت اقتصادی ارائه شده‌اند. نمونه پژوهش ۳۲ مقاله است که این تعداد بر اساس پایش موضوعی، اشباع نظری داده‌ها و به صورت هدفمند انتخاب شده‌اند. داده‌های پژوهش از تحلیل کیفی مقالات مورد مطالعه گردآوری شدند و برای تجزیه و تحلیل کیفی، از الگوی شش مرحله‌ای سنتز پژوهی روبرتس، با استفاده از روش‌های کدگذاری استفاده شد. با تجزیه و تحلیل داده‌ها، ابعاد تربیت اقتصادی در ۴ مضمون اصلی و ۵۳ مضمون فرعی، طبقه‌بندی شده‌اند که مضامین اصلی عبارتند از: عوامل شخص و فردی، فرهنگ و اخلاق اقتصادی، مفاهیم و دانش اقتصادی و مفاهیم جمعی و ارتباطی. و برای اطمینان از میزان پایایی، از ضریب اسکات استفاده شد. نتایج پژوهش با رویدادهای اقتصادی و واقعیت‌های زندگی اجتماعی، پیوند خورده و مسائلی را بیان می‌کند که مشاهده و بررسی عینی آنها امکان‌پذیر است. همچنین برای بهبود ارتقای کیفیت آموزشی برنامه‌ریزی درسی تربیت اقتصادی توجه به همه مؤلفه‌ها و شاخص‌های استخراج شده در این پژوهش لازم است.

واژگان کلیدی: برنامه‌ریزی درسی، تربیت اقتصادی، مؤلفه‌ها، سنتز پژوهی

بیان مسئله

انسان به‌عنوان موجودی چندبعدی، دارای نیازها و خواسته‌های متکثر و گوناگون علمی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی است. در این راستا انتظار می‌رود نظام آموزشی نیز به این نیازها توجه داشته و بتواند به شکل هم‌سنگ و متوازن، این ابعاد را رشد دهد (Yusufzadeh, Chausari, Shah Moradi 2019). نظام آموزشی هر کشور، آینه تمام‌نمای فرهنگ، ارزش‌ها و میراث تربیتی آن کشور تلقی می‌گردد و شاخص عمده و برجسته یک نظام تعلیم و تربیت، میزان دستیابی به آرمان‌های بلند و اهداف متعالی فرهنگ خود است؛ بنابراین هدف عالی و غایی نظام آموزشی یک کشور، متمرکز بر تربیت انسان‌هایی است که در شکل‌دهی و تحقق بخشی این اهداف، مشارکتی فعال و خلاق داشته باشند (Sharifi 2015). در میان مسائل گوناگونی یک جامعه، اقتصاد به‌عنوان یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مسائل زندگی مطرح است، چراکه استقلال جامعه و قدرت و مقاومت آن در برابر حوادث طبیعی و اجتماعی، ثبات سیاسی جامعه و شکوه و پایداری آن وابسته به رفع مشکلات اقتصادی و حل مسائل مربوط به این حوزه است و به همین دلیل نظام آموزشی نیز باید به این مقوله توجه نموده است و مفاهیم مرتبط با این بخش را در چارچوب "تربیت اقتصادی" عرضه نموده است (Fazal 2019). Alizadeh Soufif, Ghahrmanif, Alizadeh (Aghdam). در نگاه کلان، تربیت اقتصادی عبارت است از برنامه‌ها و اقداماتی که بیشتر جوامع و کشورها برای فرهنگ‌سازی در حوزه اقتصاد اجرا می‌کنند تا سواد مالی و اقتصادی را نهادینه کنند (Taghiani, Zahedi 2011). رموند (Remun, 2010)، با بررسی ۱۰۰ منبع اطلاعاتی به طبقه‌بندی مفاهیم مرتبط با سواد اقتصادی در پنج دسته، درک مفاهیم اقتصادی، توانایی برقراری ارتباط بین این مفاهیم، توانایی مدیریت امور شخصی، تبحر داشتن در تصمیم‌گیری‌های مالی و تدوین برنامه‌های مؤثر برای نیازهای مالی آینده قرارداد؛ اما در بحث از تربیت اقتصادی، رفرجی و الندری (2014)

(Refrigeri & Aleandri) تربیت اقتصادی را فرآیندی پیوسته می‌دانند که از کودکی تا بزرگسالی جریان دارد به عقیده او تربیت اقتصادی، فرآیندی است که افراد دانش مربوط به رفتار مطلوب اقتصادی را در بازه عمر و زندگی آموخته و به‌صورت ارزش درونی در شخصیت خود درونی‌سازی می‌کنند. به عبارتی، تربیت اقتصادی، تلاش نظام آموزشی برای آماده‌سازی فراگیران با میزانی از دانش، نگرش، توانایی، مهارت و انگیزه دانست که آن‌ها را قادر می‌سازد در شرایط مختلف اقتصادی به زندگی سازنده ادامه دهند

(Musa Zadeh, Azimzadeh, Saneti 2014)؛ اما به‌طور محدودتر، تربیت اقتصادی را می‌توان در حوزه مصرف تعریف نمود که در این شکل از تعریف، تربیت اقتصادی به یاری‌رساندن به فراگیران برای شکوفایی و پالایش صحیح مصرف اعم از هزینه‌های خوراک، پوشاک، بهداشت، تفریحات و ... محدود می‌شود (Mousavi Nesab 2019)؛ اما در تعریفی جامع، تربیت اقتصادی را می‌توان مجموعه‌ای از عناصر بینشی، گرایشی و رفتاری دانست که به انتخاب‌ها و تصمیم‌های اقتصادی و درنهایت به زندگی فردی و اجتماعی انسان جهت می‌دهد. انسان بنا به آنچه در این تعریف می‌گذرد، مجموعه هویت‌های انسانی شامل هویت‌های فردی و اجتماعی مشتمل بر خانوادگی، سازمانی، قومی، ملی و بین‌المللی است. هدف از تربیت اقتصادی را می‌توان دستیابی به فهم خوب و کافی از دانش اقتصاد برای آحاد جامعه بیان کرد به شکلی که بتوانند ادراک، قضاوت و رفتارهای مستدل و عقلانی را در دنیای تکثر کنونی در حوزه‌های اقتصادی از خود بروز دهند (peyghami, Taghiani 2015)؛ و عدم توجه و نادیده گرفتن این وجه در تصمیم‌گیری‌ها موجب بروز و ظهور پیامدهای خسارت‌بار و جبران‌ناپذیر برای شخص و جامعه است (Metousali, Ahanchian 2014) عبارتی هدف از تعلیم و تربیت اقتصادی تربیت تصمیم‌گیرانی شایسته و عاقل در زندگی فردی و جمعی خود؛ شهروندانی مسئولیت‌پذیر؛ افرادی مولد، کارآفرین و بهره‌ور به‌عنوان نیروی کار؛ مشارکت‌کنندگانی مؤثر در

مختلف تجربه می‌شود بروز یابد. این در حالی است که اهمیت برنامه درسی تربیت اقتصادی از حیث آماده‌سازی فراگیران برای شرکت مؤثر در نظام اقتصادی جامعه و تصمیم‌گیری‌های اقتصادی صحیح برای سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان درسی آشکار است (Sidi, Ahmadi, 2018). در همین راستا، پژوهش‌های مختلفی صورت گرفته است به‌عنوان مثال، پژوهش صورت گرفته در نظام آموزشی بریتانیا نشان‌دهنده آن بود که ترم‌های پایانی مربوط به برنامه‌های درسی اقتصاد موجب یادگیری بیشتر فراگیران در آن زمینه شده بود چراکه برنامه درسی تربیت اقتصادی یک دوره جذاب، یکپارچه و تحولی در سطح نظام‌های آموزشی و به وجود آورده بود که موجب می‌شد اکثر فراگیران به کسب‌وکار همراه با تفکر و عملکرد اقتصادی بیندیشند (Karunaratne, Breyer & Wood, 2016). چنانکه گذشت اهمیت تربیت اقتصادی در جنبه‌های مختلف نظام آموزشی مورد اشاره واقع شد و عمده پژوهش‌ها نشان‌دهنده، نقش بسزای نظام آموزشی در تربیت شهروندان آگاه و مشارکت‌جو در فعالیت‌های اقتصادی بی‌بدیل ذکر شده است (Adib, Ebrahimi, Harestani, Rezapour, Taghiani, 2015; Ghandahari, Mehrmohammadi, Talai, Faraji, 2018; Yousefzadeh, Adak, 2017). اما پژوهش‌های صورت پذیرفته در این زمینه نشان‌دهنده آن است که اگرچه تربیت اقتصادی مورد توجه آشکار و ضمنی نظام آموزشی واقع شده است ولی وضعیت فراگیران کشور در این زمینه چندان مساعد نیست (Yousefzadeh, Adak, 2017; Qobadi et al., 2018). شاخص‌ها و مؤلفه‌های زیادی برای تربیت اقتصادی فراگیران در پژوهش‌ها بیان شده‌اند به عنوان نمونه طهماسب‌زاده (Sheikhlar et al., 2022) در پژوهش خود با عنوان شناسایی مؤلفه‌های تربیت اقتصادی در قرآن کریم و میزان انعکاس آن در اسناد بالادستی به این نتیجه رسیدند که مقوله‌های تربیت اقتصادی در قرآن کریم در سه حوزه تولید، توزیع و مصرف قابل طبقه‌بندی شدن هستند. لازم به ذکر است که در میان پژوهش‌های

اقتصاد داخلی و بین‌المللی؛ مصرف‌کنندگانی مطلع، پس‌انداز کنندگان و سرمایه‌گذارانی آینده‌نگر و حسابگر، مشوقان و حامیانی برای ایدئولوژی و فرهنگ اقتصادی حاکم و مطلوب جامعه است (Mearman, 2018). از طرفی، پیامدهای تربیت اقتصادی به شکل دوجانبه نظام آموزشی و جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد؛ افراد از طریق آشنایی با جنبه‌های تربیت اقتصادی و در راستای دستیابی به اهداف آن، توانا تر شده و به واسطه این توانایی می‌توانند هم برای خودشان و هم جامعه، درآمد کسب کنند؛ و از طرف دیگر هر چه جامعه و افراد، به منابع و درآمد غنی‌تری دست یابند و رشد اقتصادی در جامعه سریع‌تر اتفاق بیفتد، منابع و امکانات بیشتری نیز در اختیار نظام آموزشی قرار می‌گیرد و این منابع در جهت تربیت نیروی انسانی کافی و متخصص می‌تواند مورد استفاده قرار گیرد. پس این رابطه دوجانبه در حوزه اقتصاد را می‌توان متأثر از تربیت اقتصادی صحیح دانست (Fazal Alizadeh, 2019; Soufif, Ghahrmanif, Alizadeh Aghdam, 2019). بعد از شایستگی‌های اقتصادی که تربیت اقتصادی در شکوفایی آن‌ها نقش دارد عبارت‌اند از شایستگی‌های اقتصادی شناختی که به دنبال دستیابی به دانش مرتبط با تربیت اقتصادی است؛ شایستگی‌های اقتصادی انگیزشی که به دنبال علاقه‌مندسازی و توجه به ابعاد عاطفی مربوط با حوزه اقتصاد است و شایستگی‌های اقتصاد عملیاتی که در پی، نهادینه‌سازی تربیت اقتصادی و اهداف آن در شخصیت افراد و توانمندسازی آنان در حوزه عمل است (Cordero, Ferrera, Chaparro, 2016). بنابراین برنامه‌های مربوط به تربیت اقتصادی باید توجه متوازن به شایستگی‌های اقتصادی داشته باشند؛ و این مهم محقق نمی‌شود مگر اینکه به تربیت اقتصادی در برنامه درسی و آموزش توجه ویژه‌ای صورت گیرد. برنامه درسی تربیت اقتصادی با توجه به اقتصاد و ادغام آن در عناصر آموزش باعث یادگیری و درونی‌سازی مؤلفه‌های تربیت اقتصادی می‌گردد. این توجه می‌تواند در برنامه درسی آشکار و یا غیررسمی که در محیط‌های

این پژوهش بر اساس کدگذاری در سه سطح باز، محوری و منتخب مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. در پژوهش حاضر، جهت تحلیل یافته‌ها از الگوی سنتزپژوهی روبرتس که شامل شش مرحله است استفاده شده است (به نقل از مارش (Marsh)، ترجمه Mashaikh and Abedi, 2018) مراحل:

- ۱- شناسایی نیاز، اجرای جست‌وجوی مقدماتی، شفاف‌سازی نیاز
- ۲- اجرای پژوهش به‌منظور بازیابی مطالعات
- ۳- گزینش، پالایش و سازمان‌دهی مطالعات
- ۴- چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل
- ۵- پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فرآورده‌های ملموس
- ۶- ارائه نتایج

مرحله اول: شناسایی نیاز، اجرای جست‌وجوی مقدماتی، شفاف‌سازی نیاز

یکی از اهداف اصلی در تربیت فراگیران، تربیت اقتصادی است. هدف از تعلیم و تربیت اقتصادی تربیت تصمیم‌گیرانی شایسته و عاقل در زندگی فردی و جمعی خود؛ شهروندانی مسئولیت‌پذیر؛ افرادی مولد، کارآفرین و بهره‌ور به‌عنوان نیروی کار؛ مشارکت‌کنندگانی مؤثر در اقتصاد داخلی و بین‌المللی؛ مصرف‌کنندگانی مطلع، پس‌اندازکنندگان و سرمایه‌گذارانی آینده‌نگر و حسابگر، مشوقان و حامیانی برای ایدئولوژی و فرهنگ اقتصادی حاکم و مطلوب جامعه است (Mearman, ۲۰۱۸). از طرفی، پیامدهای تربیت اقتصادی به شکل دوجانبه نظام آموزشی و جامعه را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Pendergast 2021)؛ چالش‌های زیادی در زمینه تربیت اقتصادی فراگیران بیان شده، که شناخت شاخص‌ها و مؤلفه‌های برنامه‌درسی تربیت اقتصادی موجب طراحی الگو برنامه‌درسی شده که زمینه پویایی برنامه‌های درسی را فراهم می‌سازد.

متعدد داخلی و خارجی که در زمینه تربیت اقتصادی به شناسایی شاخص‌های تربیت اقتصادی در برنامه‌های درسی پرداخته‌اند، شاخص‌های متفاوت و بعضاً متناقضی بیان داشته‌اند و به طور سیستماتیک و همه‌جانبه به شناسایی شاخص‌ها و مؤلفه‌ها توجه نکرده‌اند و با توجه به اینکه پژوهشی به این موضوع در ایران به شیوه سنتزپژوهی نپرداخته است. لذا وجود خلأ پژوهشی در خصوص تبیین و مشخص کردن مؤلفه‌ها و شاخص‌های برنامه درسی تربیت اقتصادی احساس می‌شود. شناخت مؤلفه‌ها و شاخص‌های برنامه درسی تربیت اقتصادی موجب راهنمایی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران در سطوح مختلف نظام آموزش و پرورش شده و افق دید آن‌ها را نسبت به واقعیت‌های موجود در نظام آموزشی کشور باز میکند و از طرف دیگر چالش‌های جانبی این-گونه آموزش‌ها را به حداقل می‌رساند. لذا باتوجه به گستردگی تحقیقات و تنوع الگوهای انجام شده، در این پژوهش سعی می‌شود بر اساس روش سنتزپژوهی و ترکیب تحقیقات مرتبط، یک الگوی مفهومی و جامع از تربیت اقتصادی ارائه گردد؛ البته ذکر این نکته ضروری است که هیچ وقت نمی‌توان الگویی منحصر به فرد برای این موضوع ارائه داد، چرا که خلاقیت، امکانات و شرایط اجرا در هر محیطی متفاوت خواهد بود، بنابراین آنچه که بیشتر در این پژوهش مدنظر است رسیدن به یک الگوی مفهومی براساس نتایج پژوهش است. بنابراین پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤالات است که، مؤلفه‌ها و شاخص‌های برنامه درسی تربیت اقتصادی بر مبنای پیشینه پژوهشی کدام است؟ و ابعاد اصلی برنامه درسی تربیت اقتصادی کدامند؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر سنتزپژوهی (The-synthesis research) است که شامل ترکیب ویژگی‌ها و عوامل خاص ادبیات تحقیق می‌شود. برای سنتز پژوهی اسناد و مدارک علمی موجود در زمینه پژوهش از تحلیل محتوا به شیوه مقوله‌بندی استفاده شد. داده‌های به‌دست‌آمده از

مرحله دوم: اجرای پژوهش به منظور بازیابی مطالعات

این مرحله به جست و جوی منابع مربوط با نیاز اصلی پژوهش اختصاص دارد. از این رو ابتدا کلیه مقالات علمی معتبر از طریق جست و جوی کلید واژه‌هایی از قبیل؛ شاخص‌های تربیت اقتصادی فراگیران، برنامه درسی تربیت اقتصادی، مؤلفه‌های تربیت اقتصادی در مدارس، از طریق پایگاه‌های اطلاعاتی داخلی از جمله؛ پایگاه مرکز اطلاعات علمی جهاد دانشگاهی (Sid)، نور مگز (Normagas)، مگیران (Magiram)، پرتال جامع علوم انسانی، پژوهشگاه علوم و فناوری اطلاعات ایران (IRANDC) و جویسگر فارسی علم نت و همچنین پایگاه‌های اطلاعاتی در خارج از جمله؛ Scopus، Scientific Information، Sage، Emerald، Database، Science Direct، ProQuest، Taylor & Francis، Worldscientific، Springlink، Google Scholar و Eric، Wiley شناسایی شدند. و با توجه به هدف تحقیق منابع مرتبط حفظ و منابع غیرمرتبط حذف شد. به منظور بالابردن کیفیت کار، جست و جوی مقالات توسط دو نفر که آشنایی کامل به روش‌های جست و جو و منابع اطلاعاتی داشتند به صورت جداگانه انجام شد. از سوی دیگر یک نفر خبره در زمینه برنامه‌ریزی درسی و آموزش بر کلیه روند اجرای کار نظارت داشت. همچنین این پژوهش با تکیه بر منابع داخلی و خارجی و بر پایه مقالات منتشر شده تدوین شد.

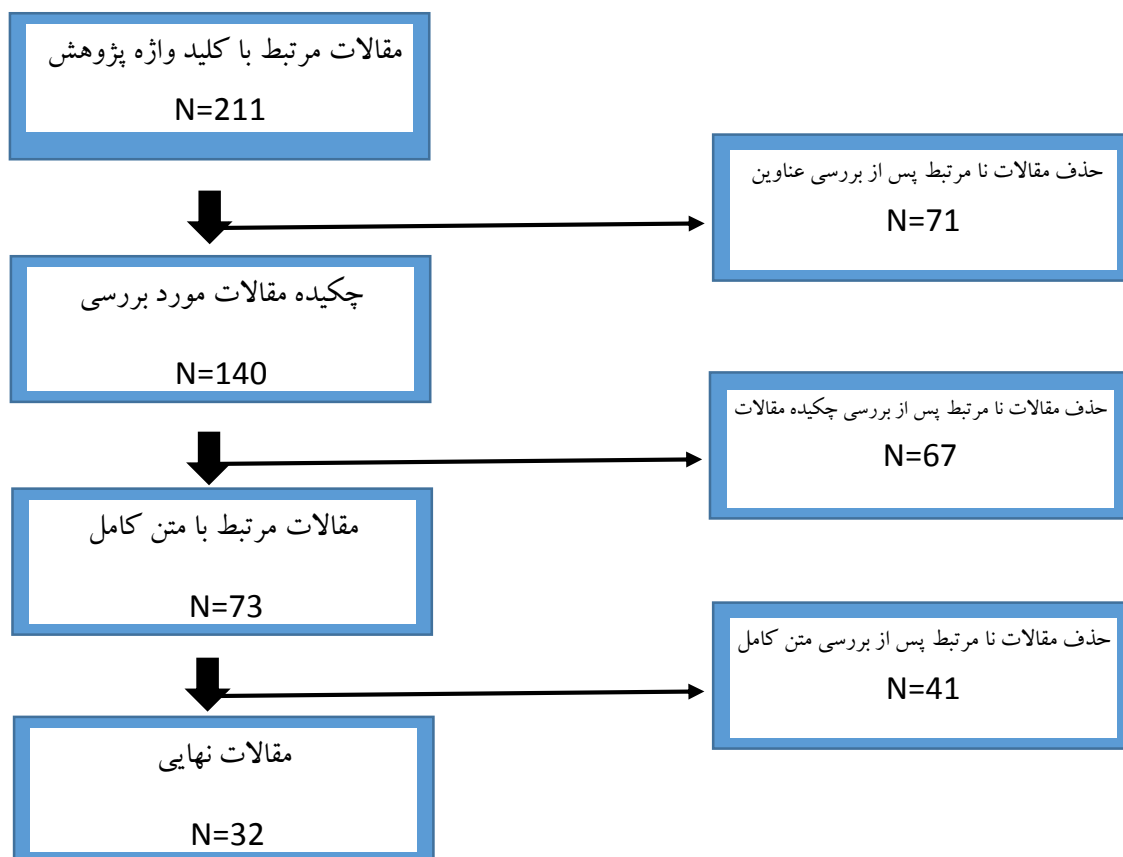
مرحله سوم: گزینش، پالایش و سازماندهی مطالعات این مرحله به داوری درباره تعیین مطالعات مرتبط با نیازهای دانشی اختصاص دارد. داوری که نیازمند تدوین ملاک‌هایی برای گزینش و دسته بندی مطالعات است. معیاره Inclusion Criterio ای ورود (n) به این پژوهش شامل موارد ذیل می‌باشد: ۱- مقالات انتشار یافته در زمینه تربیت اقتصادی فراگیران ۲- تحقیقات باید داده‌ها و اطلاعات کافی را در ارتباط با اهداف پژوهش، گزارش کرده باشند، از این رو کفایت یک پژوهش جهت بررسی در این مقاله گزارش شاخص‌های تربیت اقتصادی در برنامه‌های درسی بود. ۳- تحقیقاتی که فرآیند بررسی تخصصی را زیر نظر داوران متخصص طی می‌کنند و به صورت مقاله کامل از طریق برخط و یا به طور کامل چاپ شده، باشند.

باتوجه به جستجوهای انجام شده ۲۱۱ مقاله در راستای ملاک‌های ورود این پژوهش یافت شد که تعدادی از این مطالعات برای ورود به تحلیل نهایی مناسب نبودند و بر اساس ملاک‌های خروج از فرایند تحلیل این پژوهش خارج شدند که ملاک‌های خروج شامل: ۱- پژوهش‌هایی که اطلاعات کافی در زمینه اهداف این تحقیق گزارش نداده بودند.

۲- پژوهش‌هایی که فاقد کیفیت لازم علمی بودند و در مجلات و کنفرانس‌های بی‌اعتبار انتشار یافته بودند.

۳- پژوهش‌هایی که به بررسی تربیت اقتصادی در برنامه‌های درسی در سایر متغیرهای آموزشی به صورت کمی پرداخته بودند.

شکل شماره ۱: روند بررسی مقالات



مفهوم اصلی است. ۱- تربیت اقتصادی: تربیت اقتصادی را می‌توان مجموعه‌ای از عناصر بینشی، گرایشی و رفتاری دانست که به انتخاب‌ها و تصمیم‌های اقتصادی و در نهایت به زندگی فردی و اجتماعی انسان جهت می‌دهد (فردریچ (Fridrich)، ۲۰۲۱، و برول (Bäuerle)، ۲۰۲۰). ۲- برنامه درسی تربیت اقتصادی: تعلیم و تربیت اقتصادی تربیت تصمیم‌گیری شایسته و عاقل در زندگی فردی و جمعی خود؛ شهروندانی مسئولیت‌پذیر؛ افرادی مولد، کارآفرین و بهره‌ور به‌عنوان نیروی کار؛ مشارکت‌کنندگانی مؤثر در اقتصاد داخلی و بین‌المللی؛ مصرف‌کنندگانی مطلع، پس‌انداز کنندگان و سرمایه‌گذارانی آینده‌نگر و حسابگر، مشوقان و حامیانی برای ایدئولوژی و فرهنگ اقتصادی حاکم و مطلوب جامعه است (Mearman, Berger, Guizzo ۲۰۱۸). برنامه درسی: برنامه درسی مجموعه‌ای از تصمیم‌های از پیش‌گرفته شده و مسیر شناخته‌شده‌ای که یادگیرندگان

کل مقالات مرتبط با کلید واژه‌ها ۲۱۱ مورد بودند که پس از بررسی عناوین، ۷۱ مورد تحقیقات نامرتب حذف شدند، و همچنین چکیده مقالات مورد بررسی ۱۴۰ مورد بودند، که پس از بررسی چکیده، ۶۷ مورد تحقیقات نامرتب حذف شدند، تحقیقات مرتبط با متن کامل ۷۳ مورد بودند که پس از بررسی متن کامل ۴۱ مورد از پژوهش‌های نامرتب حذف شدند و در نهایت کل تحقیقات نهایی ۳۲ مورد انتخاب شدند، بنابراین در این پژوهش ۳۲ پژوهش که مطالعات خارجی و داخلی بودند انتخاب شدند.

مرحله چهارم: تعیین چارچوب ادراکی و متناسب ساختن آن با اطلاعات حاصل از تحلیل

این مرحله، چارچوبی پیوند دهنده است که اطلاعات به دست آمده در پیرامون آن ترکیب می‌شود. از این رو چارچوب ادراکی شکل گرفته در این پژوهش حول دو

باتوجه به یافته‌های حاصل از تحقیقات مرتبط با هدف پژوهش، ابتدا کلیه مؤلفه‌ها و شاخص‌های تربیت اقتصادی در برنامه درسی مدارس از طریق فرآیند کدگذاری باز استخراج می‌شوند؛ از این رو باتوجه به فرآیند، کدگذاری حاصل از مرحله اول، در این بخش ابتدا در جدول ۱ اقدام به شناسایی شاخص‌ها و مؤلفه‌های کلیدی برنامه درسی تربیت اقتصادی در پیشینه پژوهشی، مقالات موجود پرداخته می‌شود.

بر اساس تشخیص برنامه‌ریزان باید طی کنند، تکیه دارد (Mehrmohammadi et al. 2017).

یافته‌ها

در این بخش باتوجه به الگوی شش مرحله روبرتس به تحلیل مراحل پنجم و ششم پرداخته می‌شود:
مرحله پنجم: پردازش، ترکیب و تفسیر در قالب فرآوردهای ملموس

جدول ۱: پژوهش‌های منتخب و مرتبط در حوزه تربیت اقتصادی و ارائه نتایج آنها

ردیف	نویسنده	سال	دستاورد و نتایج مورد تاکید در پژوهش‌ها
۱	پیغمی و تورانی	۱۳۹۰	توجه به اهداف شناختی، گرایشی و رفتاری اقتصادی، توجه به عناصر شناختی و مهارتی و گرایشی شهروندان خود در عرصه زندگی عملی روزمره، تدوین فعالیت‌های جامع با هدف گیری حوزه‌هایی چون دانش و سواد اقتصادی عمومی، اقتصاد دولتی، تجارت بین‌الملل و بازرگانی، اقتصاد کشاورزی، اقتصاد انرژی
۲	رضایی	۱۳۹۰	توجه متوازن به مؤلفه‌های آموزش برای توسعه پایدار اقتصادی، توجه به موازین انسانی و اسلامی در اقتصاد، اخلاق‌مداری اقتصادی
۳	احمدی و همکاران	۱۳۹۴	توجه به سواد مالی، سواد اقتصادی، مدیریت اعتبار و بدهی، مدیریت ریسک، احساس امنیت مالی، سلامت اقتصادی جامعه، حساب آموزی، تفکر خلاق و انتقادی، استفاده از صاحب‌نظران و متخصصان حوزه اقتصاد برای آشناسازی فراگیران با مؤلفه‌های سواد مالی و اقتصادی
۴	غفاری و همکاران	۱۳۹۵	توسعه پایدار و همه‌جانبه، پرورش نیروی انسانی کارآمد، سرمایه‌گذاری در نیروی انسانی از طریق آموزش فعال، اقتصاد بر مبنای محیط‌زیست، توجه به استانداردهای بانک جهانی و تبیین نقش آن در توسعه پایدار
۵	ادیب و همکاران	۱۳۹۵	لزوم دوری از سلطه‌پذیری، ضرورت استقلال اقتصادی، عزتمندی و ایمان و استقامت بر آن، ایجاد و برقراری عدالت اقتصادی و اجتماعی، تربیت اقتصادی دانش‌آموزان مبتنی بر اقتصاد مقاومتی
۶	موسی زاده و صنعتی	۱۳۹۶	تولید مداری دانش، کسب‌وکارهای مولد و عوامل بهره‌وری تولید، توزیع، ابزارهای مالی توزیع و آسیب‌شناسی توزیع ثروت، شناسایی نیازها و انگیزه‌های ایجاد مصرف و ویژگی‌های مصرف
۷	قندهاری و همکاران	۱۳۹۷	ویژگی‌های فردی همچون هدف‌مداری، برنامه‌ریزی اقتصادی، ویژگی‌های اجتماعی، مفاهیم اقتصادی، اخلاق اقتصادی، تعامل و ارتباط با محیط اجتماعی، مدیریت اثربخش عوامل و نیروی کار، تعاملات مثبت انسانی، برخورداری از روحیه کار تیمی
۸	میرعرب رضی و همکاران	۱۳۹۷	توجه به کسب‌وکار، کسب حلال، حفظ و توسعه ثروت و کارآفرینی، معرفی مؤلفه‌های سواد اقتصادی: حفظ و توسعه ثروت، اقتصاد و معیشت، کسب‌وکار، بطالت و بیکاری، توجه به کارآفرینی، اسراف، کسب حلال
۹	سیدی و احمدی	۱۳۹۸	آشنایی با مفاهیم پایه و ارزش‌های اخلاقی، رویکردهای فعال تدریس، نقش معلم به‌عنوان راهنما و تسهیل‌گر، استفاده از منابع متنوع، انجام فعالیت‌ها در قالب گروه‌های کوچک
۱۰	قندهاری و همکاران	۱۳۹۸	تأکید بر استفاده از روش‌های فعالیت‌محور، کاوشگری، پرسشگری و مناظره همراه با فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات، به‌کارگیری دانش، مهارت و ارزش‌ها توأمان، ایجاد فرصت‌های یادگیری
۱۱	وزیری اقدم و همکاران	۱۳۹۹	طبقه‌بندی مؤلفه‌های برنامه درسی مبتنی بر توسعه پایدار به هفت مؤلفه آزادی، حق انتخاب و تصمیم‌گیری، خردورزی، قانونمندی، تفکر انتقادی، مسئولیت‌پذیری، بهینه‌گرایی مصرف، درک

	ایده‌های مالی		
۱۲	آگاهی به نقش‌های مصرف‌کننده، سرمایه‌گذار، شهروند و نیروی کار در فعالیت‌های اقتصادی، بررسی جواب اقتصاد در جامعه	۱۳۹۹	اسدزاده و همکاران
۱۳	گروه‌بندی فراگیران، به‌کارگیری رویکرد تلفیقی، آماده‌سازی برای زندگی در جامعه، آشنایی بیشتر با رویدادهای اقتصادی جامعه، بهره‌گیری از تجارب بین‌المللی مرتبط با تربیت اقتصادی	۱۳۹۹	طهماسب زاده و همکاران
۱۴	نقش حوزه مصرف در شکل‌دهی سبک زندگی و رشد و تحصیل کمالات نفسانی نسان، اصلاح باورها و تقویت روحیه مسئولیت‌پذیری همگانی، بایدهای رسیدن به هدف مدیریت اقتصادی کارآمد در خانواده، آشنایی با راهکارهای مؤثر در حوزه هزینه و مهارت‌آموزی در کیفیت خرید و موانع سامان بخشی معیشت به‌عنوان اصول	۱۳۹۹	موسوی نسب
۱۵	شناسایی عناصر اقتصادی آموزش (شناختی، عاطفی و مهارتی)، محتوا، راهبردهای یاددهی و یادگیری و ارزشیابی در برنامه آموزش اقتصادی، تأکید بر کسب مهارت‌های اقتصادی، توسعه دانش و مهارت‌های اقتصادی دانش‌آموزان، ارزیابی برنامه آموزش اقتصادی و تشخیص خلأهای آن، سواد تجاری، مهارت مدیریت پول و سرمایه	۱۴۰۰	عباسی و همکاران
۱۶	رابطه سواد و دانش مالی، عدالت‌گرایی و التزام به قوانین، هدفمندی و توانایی برنامه‌ریزی فعال اقتصادی، خیرخواهی در برنامه‌های اقتصادی	۲۰۱۰	Walstad & et.al
۱۷	ضرورت انسان‌سازی اقتصاد، پیشنهاد مؤلفه‌های اساسی برای اصلاح آموزش اقتصادی برای توسعه پایدار، تکامل ایدئولوژیک مفهوم توسعه پایدار، توجه به مراحل اساسی شکوفایی اقتصادی	۲۰۱۲	Akimova
۱۸	توجه یکسان به جنبه‌های اجتماعی و اقتصادی و محیط‌زیست، ضرورت برنامه توسعه پایدار، مشارکت در فعالیت‌های اقتصادی، توسعه تمرینات فراشناختی	۲۰۱۴	Zeegers & Clark
۱۹	اهمیت سواد اقتصادی، ویژگی میان‌رشته‌ای آموزش مالی، ادغام مطالعات اجتماعی، فناوری اطلاعات و ارتباطات، حمایت از مشارکت فعال دانش‌آموزان در فرآیند یادگیری، آموزش جامعه‌محور	۲۰۱۵	Opletalová
۲۰	ارزش رویکرد تلفیقی در آموزش اقتصاد، ارتقا دانش اقتصادی مدرس، استفاده از افراد نخبه در حوزه آموزش و تربیت اقتصادی، توجه به قوه ابتکاری و خلاقیتی فراگیران	۲۰۱۵	Walstad & et.al
۲۱	تسلط بر سواد مالی با به‌کارگیری مهارت‌های محاسباتی و ریاضی، رابطه سواد مالی با استعداد شناختی عمومی و مهارت‌های زبان خارجی، توسعه هدفمند برنامه‌های سواد مالی	۲۰۱۶	Erner & et.al
۲۲	تأثیر مواد آموزشی (بازی، تصاویر، نمودارها، طرح‌ها) بر درک دانش‌آموزان از موضوع درسی، مشارکت فعال و مؤثر معلم و دانش‌آموز، کسب مهارت و دانش، رشد اعتمادبه‌نفس و خودشکوفایی، تسهیل درک موضوع، ضرورت غنی‌سازی تدریس، برنامه‌ریزی هدفمند و یکپارچه در حوزه اقتصاد، پرهیز از مصرف‌گرایی	۲۰۱۶	Badmos Jeleelah & et.al
۲۳	به‌کارگیری شیوه‌های فعال آموزش، روش‌های آموزش بین‌رشته‌ای، طراحی دوره مقدماتی اقتصاد، روش‌های درگیر کردن دانش‌آموزان در یادگیری فعال، کاوش در مزایای آموزش مفهومی، گرافیکی و ریاضی، بررسی تأثیر آموزش اقتصادی بر باورها، نگرش‌ها، رفتار و پیشرفت تحصیلی فراگیران	۲۰۱۷	Asarta & et.al
۲۴	سواد مالی و اقتصادی، استفاده از روش‌های تدریس فعال، رفتار اقتصادی، یادگیری تجربی، درگیر ساختن کودکان و نوجوانان در فعالیت‌های مربوط به زندگی واقعی، تغییر نگرش نسبت به اقتصاد	۲۰۱۸	Amagir & et.al
۲۵	اهمیت سواد مالی شخصی، برنامه‌ریزی برای بازنشستگی، درک مزایای تحصیلات مالی شخصی، توجه به مشاغل فعلی و کسب‌وکار برای تأمین این نیاز، آشنایی با ریسک و سطح ریسک‌پذیری	۲۰۱۸	Solomon & et.al
۲۶	ارائه تصمیمات اقتصادی دقیق، تسهیل تصمیم‌گیری منطقی، افزایش کارایی اقتصادی و رفاه افراد و جامعه، وجود همبستگی مثبت و معنادار بین تحصیلات اقتصادی و علاقه به سواد اقتصادی	۲۰۱۸	DİLEK & et.al

۲۷	Akarowhe	۲۰۱۸	نقش آموزش اقتصاد در توسعه پایدار ملی، آموزش مهارت‌ها و شایستگی‌های مدیریتی، آماده‌سازی فراگیران برای اتکا به خود، افزایش سطح زندگی و رفاه فراگیران، ارتقای بازارپسندی برای دنیای کار، تشویق فراگیران به مشارکت، ارتقای سطح توسعه نیروی انسانی، تشویق مربیان اقتصاد به ترسیم راهبردهای آموزشی سودآور
۲۸	Bradley	۲۰۱۹	موانع ادغام توسعه پایدار در برنامه درسی اقتصاد، معرفی چارچوب تعالی پژوهش به‌عنوان بزرگ‌ترین مانع، انجام فعالیت‌های متمرکز بر یادگیری، مانع بودن جریان اصلی آموزش نوکلاسیک باری ادغام پایداری، نیاز به گستردگی بین‌رشته‌ای و کثرت‌گرایی بیشتر
۲۹	Bäuerle	۲۰۲۰	انگیزه انتقادی، رویکرد بازتولید، رویکردهای ساختار شکنانه، آگاهی انضباطی، آگاهی از انگیزه‌های دانش‌آموز برای برخورد با اقتصاد، آمادگی برای رویارویی با چالش‌های اکولوژیکی، اقتصادی، سیاسی، استفاده از کار تیمی و فضاهای آزاد برای رسیدن به فراگیری جمعی
۳۰	Pendergast	۲۰۲۱	آموزش اقتصاد خانگی، جهانی‌سازی، شهرنشینی، دیجیتالی شدن، امنیت سایبری، پایداری اقتصادی، رفاه فردی، خانواده و جامعه، ضرورت وجود دانش، فرآیندها و زمینه‌های اقدامات متحول کننده
۳۱	Fridrich	۲۰۲۱	دوره‌های آموزشی طولانی‌تر برای معلمان منجر به فرصت‌های یادگیری مکرر و کسب دانش موضوعی و آموزشی بیشتر، علاقه و تعهد معلم، ایجاد انگیزه در یادگیرندگان، شایستگی تدریس، رابطه مستقیم بین علاقه معلم به تدریس اقتصاد و ایجاد علاقه در دانش‌آموز، کاهش فرصت‌های آموزشی نابرابر، مشارکت در فرآیندهای اقتصادی، انتخاب معلمان آموزش‌دیده، دعوت متخصصین آموزشی برای همکاری با معلمان در طراحی دوره‌ها
۳۲	Nor & et.al	۲۰۲۲	الگوی آموزش مستقیم مبتنی بر بازی، الفای شخصیت اقتصادی، کار گروهی، رعایت عدالت، بهبود دانش ارزش‌های اقتصاد، اجرای برنامه تقویت شخصیت برای بهبود و پرورش ارزش‌های اقتصادی

مرحله ششم: ارائه نتایج ترکیب

در این بخش، با توجه به فرآیند و فرآورده‌های سنتز پژوهی در یک نمای کلی شاخص‌های برنامه درسی تربیت اقتصادی مورد بررسی قرار می‌گیرد. ابتدا در قسمت فرآیند سنتز پژوهی استخراج مؤلفه‌ها و شاخص‌های برنامه‌درسی تربیت اقتصادی صورت گرفته به این شکل که ابتدا توصیفات کلیه شاخص‌ها از طریق فرآیند کدگذاری باز شناسایی می‌شود و سپس در قسمت فرآورده سنتز پژوهی، از آنجا که هدف سنتز پژوهی ترکیب کلیه یافته‌های علمی در یک موضوع خاص و رسیدن به یک انسجام واحد است، در بخش ارائه نتایج ترکیب ابتدا تحلیل کیفی کدهای باز در کنار هم قرار گرفته و با کدگذاری مجدد، موارد همپوشی و قرابت معنایی باهم ترکیب شده و مؤلفه‌ها (کدهای محوری) استخراج می‌شود. در ادامه برای دسته بندی کردن کلیه شاخص‌ها و مؤلفه‌های تربیت اقتصادی در برنامه درسی

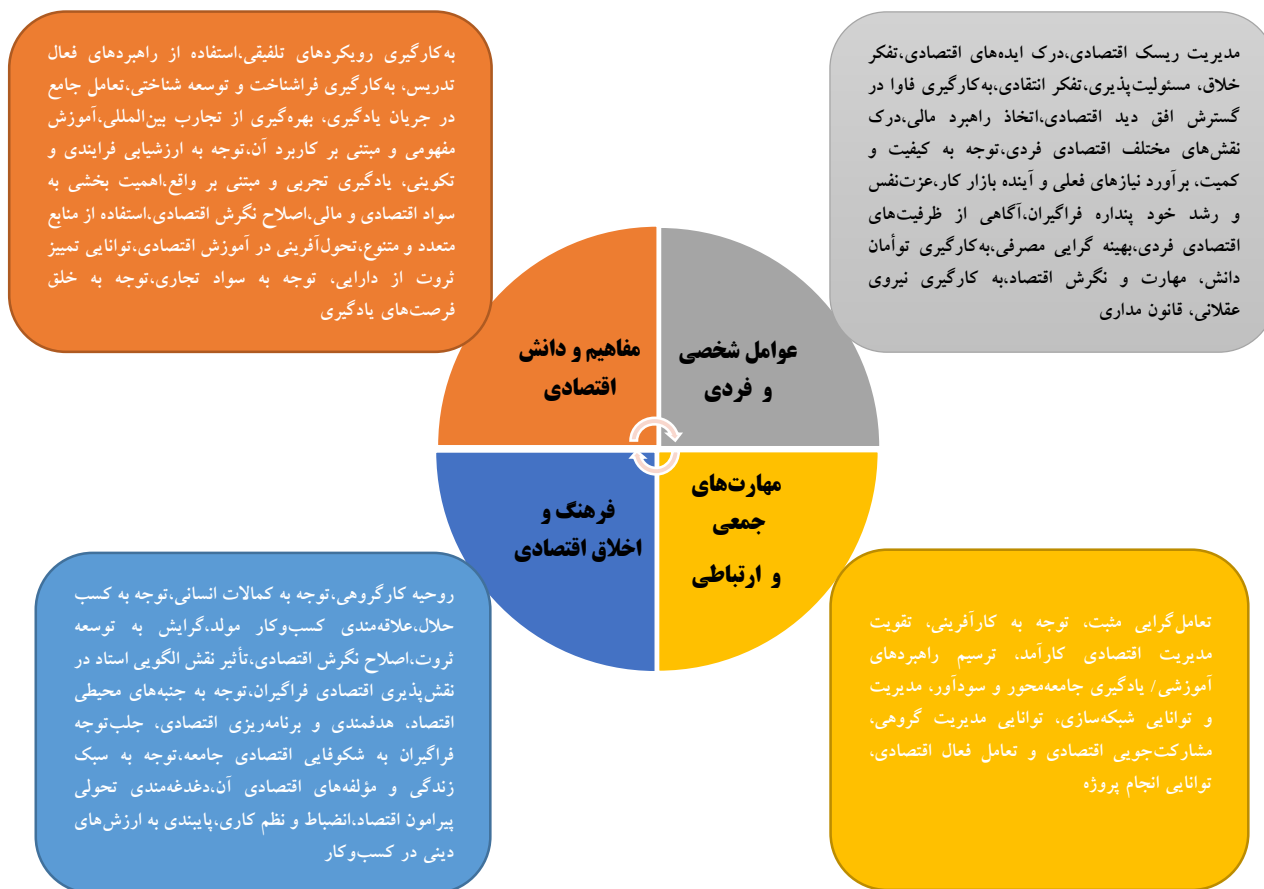
بر اساس یک مفهوم مشترک از طریق کدگذاری محوری بر مبنای شاخص‌های تربیت اقتصادی ارائه شده است که منجر به شناسایی ۴ بُعد (کد منتخب) شد، که نتایج کدگذاری محوری و منتخب در شکل شماره ۲ آورده شده است.

برای اطمینان از نحوه کدگذاری‌ها از چهار نفر ارزشیاب جهت کدگذاری مجدد یافته‌ها استفاده شد که به منظور تایید از روش اسکات (۲۰۱۲) استفاده شد که در این پژوهش میزان توافق بین ارزشیابان عدد ۷۶/۴۱ بدست آمد که نشان دهنده ۷۶ درصد توافق بین ارزشیابان در کدگذاری‌ها بود.

$$C.R = \frac{45 + 37 + 42 + 38}{4 \times 53} \times 100 = 76/41$$

$$C.R = \frac{\text{تعداد مقوله مورد توافق}}{\text{تعداد کل مقوله‌ها}} \times 100$$

شکل ۲- مدل مفهومی ابعاد تربیت اقتصادی



بحث و نتیجه‌گیری

تربیت اقتصادی از اهداف و برنامه‌های مهم در نظام تعلیم و تربیت است. در میان مسائل گوناگونی یک جامعه، اقتصاد به‌عنوان یکی از مهم‌ترین حوزه‌های مسائل زندگی مطرح است، چراکه استقلال جامعه و قدرت و مقاومت آن در برابر حوادث طبیعی و اجتماعی، ثبات سیاسی جامعه و شکوه و پایداری آن وابسته به رفع مشکلات اقتصادی و حل مسائل مربوط به این حوزه است و به همین دلیل نظام آموزشی نیز باید به این مقوله توجه نموده است. تربیت اقتصادی بخش مهمی از فعالیت‌های تربیتی مدارس را تشکیل می‌دهد از این رو شناخت شاخص‌ها و مؤلفه‌های برنامه‌های درسی تربیت اقتصادی زمینه طراحی الگوهای برنامه درسی پویا و کارآمد در زمینه تربیت اقتصادی را فراهم می‌آورد از این رو پژوهش حاضر

با هدف شناسایی شاخص‌ها و مؤلفه‌های تربیت اقتصادی فراگیران انجام شده است. همان‌طور که در شکل ۲ به آن اشاره شده است با توجه به فرایند و فرآورده‌های سنتر پژوهی در یک نمای کلی ۴ مؤلفه منتخب عوامل شخصی و فردی، فرهنگ و اخلاق اقتصادی، مفاهیم و دانش اقتصادی و مهارت‌های جمعی و ارتباطی به‌عنوان کدهای محوری تربیت اقتصادی فراگیران شناخته شده و از دسته‌بندی کدهای باز استخراج گردید. در ادامه با پرداختن به کدهای محوری پژوهش و زیرمؤلفه‌های آن به تشریح این عوامل می‌پردازیم.

عوامل شخصی و فردی: همواره یکی از ارکان اصلی در تربیت و آموزش عوامل مرتبط با فردیت و شخصیت فراگیر است (Solomon et al., 2018) در تربیت

مولد، گرایش به توسعه ثروت، اصلاح نگرش اقتصادی و باورهای مالی، توجه به تأثیر الگویی مربی در نقش‌پذیری اقتصادی فراگیران قرار دارد که فضا سازی مؤثری را ایجاد می‌نماید. مؤلفه‌ها و ویژگی‌های تبیین شده با پژوهش‌های Barola (2020), Sidi and Ahmadi (2018) (۲۰۱۸) Ghandahari et al همپوشانی داشت. همچنین ذیل این محور، ویژگی‌هایی همچون هدفمندی و لزوم برنامه‌ریزی، انضباط کاری و پایبندی به اصول ارزشی مدنظر بود که در پژوهش‌های مختلف و گوناگون همچون پژوهش‌های Barola (2020), Delek et al. (2018), Badamus-Jalle et al. (2016) (۲۰۱۰) Wasseltd et al مورد اشاره قرار گرفته بودند.

مفاهیم و دانش اقتصادی: این محور بر موضوعات دانشی و راهبردهای آموزشی آن برای تسهیل تحقق اهداف تربیت اقتصادی تأکید داشت. به‌عنوان مثال مفاهیم تربیت اقتصادی برخاسته از مبانی نظری میان مفاهیم نزدیک همچون ثروت و دارایی و یا سواد اقتصادی تفاوت قائل بودند و مشتمل بر مواردی همچون سواد تجاری، مالی، اقتصادی، سرمایه‌گذاری و... بودند (Erner et al., 2015; Aplotlova, 2016)؛ و این مباحث در زمینه مفاهیم آموزشی با روش‌هایی آموزش داده می‌شوند که به عقیده نگارنده و با تأکید مبانی نظری می‌تواند به درونی سازی تربیت اقتصادی بینجامد. از جمله راهبردها و روش‌های آموزش در زمینه تربیت اقتصادی آموزش مفهومی و بر پایه رویکردهای تلفیقی است که سبب می‌شود یادگیری تجربی و مبتنی بر دنیای واقع محقق شود و بتوانند فراگیران در جامعه به‌عنوان فعالین اقتصادی نقش ایفا کنند. از دیگر کدهای باز این بخش لزوم یادگیری فعال برای فراگیران و بهره‌گیری از تجارب بین‌المللی و موفق برای توسعه شناختی و دانشی فراگیران است که سبب می‌شود آزمون و خطا در این زمینه کمتر و بهره‌مندی از تجارب موفق بیشتر نمود پیدا کند. یافته‌های پژوهش در این بخش با یافته‌های Esarta et al. (2017), Amagir et al. (2018), Abbasi et

اقتصادی فراگیران نیز از مجموع عوامل، کدهایی که مرتبط با فردیت و توانمندی فراگیران برای ارتقا قابلیت‌های اقتصادی ایشان است ذیل این کد محوری قرار گرفتند؛ و در واقع نشان‌دهنده ویژگی‌های فردی و شخصیتی بودند که می‌توانند دستیابی به تربیت اقتصادی را در فراگیران تسهیل نمایند. لذا باید توجه داشت که این عوامل قابلیت اکتساب و پرورش داشته و صرفاً مرتبط با ویژگی‌های ذاتی افراد نیست. از جمله این عوامل تفکر خلاق، مسئولیت‌پذیری و تفکر انتقادی است که با مؤلفه‌های مورد اشاره در پژوهش همخوانی دارد. همچنین ویژگی‌های فردی دیگری همچون توانایی تصمیم‌گیری و اتخاذ راهبرد مالی، توانایی درک نقش‌های مختلف اقتصادی فردی در زندگی روزمره اعم از شهروند، نیروی کار، مصرف‌کننده و...، توجه توأمان به کیفیت و کمیت در هزینه، توانمندی در برآورد نیازهای فعلی و آینده بازار کار، عزت‌نفس و رشد خود پنداره فراگیران، آگاهی از ظرفیت‌های اقتصادی فردی، بهینه‌گرایی مصرفی نیز از بررسی مبانی نظری استخراج و ذیل این مؤلفه دسته‌بندی گردید که با یافته پژوهش‌های Badamus-Jalle et al. (2016), Asarta et al. (2017), Delek et al. (2018) (۲۰۲۱) Pendergast قرابت دارد.

فرهنگ و اخلاق اقتصادی: فرهنگ اقتصادی به زمینه‌های بافت محور و مرتبط با شیوه برخورد با مباحث اقتصادی در جامعه یادگیرنده است. این مؤلفه به مفاهیم اقتصادی که در جامعه جریان دارد و همچنین زیربنای اخلاقی آن اشاره دارد به این معنا که اگر منش و خلیات مرتبط با تربیت اقتصادی در فرد و جامعه جریان داشته باشد فضای جامعه که در اینجا متشکل از محیط دانشگاهی و سپس فضای جامعه است به سمت محقق سازی اهداف تربیت اقتصادی پیش خواهد رفت. ذیل این محور کدهای بازی همچون برخورداری از روحیه کارگروهي، توجه به کمالات انسانی، توجه به کسب حلال و توانایی تمییز آن، علاقه‌مندی و گرایش به کسب‌وکار

برای فرآیند تربیت فراهم می‌نماید که به نظر می‌رسد، شاخص‌ها و مؤلفه‌های این پژوهش می‌تواند در این زمینه راهگشا باشد. چرا که مواردی که در پژوهش حاضر به آن رسیده‌ایم بیشتر با رویدادهای اقتصادی جامعه و زندگی اجتماعی پیوند خورده و مسائلی را آموزش می‌دهد که مشاهده و بررسی واقعی آنها امکانپذیر است. براساس نتایج، تربیت اقتصادی زمانی به بهترین شکل خود نمود پیدا می‌کند که توأمان به همه مؤلفه‌ها و شاخص‌های استخراج شده در این پژوهش توجه شود.

با عنایت به یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهاد می‌گردد که برنامه‌درسی تربیت اقتصادی براساس نتایج و یافته‌های این پژوهش و همسو با مؤلفه‌ها و شاخص‌های تدوین شده باز طراحی گردد. در زمینه شناسایی مؤلفه‌ها و چالش‌های تربیت اقتصادی در جوامع مشخص مطالعات بیشتری صورت گیرد تا عرصه‌های جدیدی که آموزش سواد مالی و اقتصادی در زمان حال، با آن مواجه است شناسایی و در جهت پیشبرد اهداف آن گام‌های مؤثر پیموده شود. در پژوهش‌های آتی موانعی که مانع بهبود وضعیت تربیت اقتصادی در نظام آموزشی کشور می‌شود، مورد بررسی قرار گیرد. و همچنین کارگروه‌های متفاوت و متخصص تشکیل شود تا اهداف و محتوای دروسی مانند دین و زندگی، مطالعات اجتماعی و مهارت زندگی را برای گنجاندن مؤلفه‌ها و شاخص‌های تربیت اقتصادی، مورد بازنگری اساسی قرار دهند. برای این امر میتوان از رویکرد تلفیق سازماندهی محتوای درسی که ابزاری بسیار مهم برای طراحی برنامه درسی بشمار می‌آید، استفاده مناسب کرد.

al. (2020), Waziri Aghdam et al. (2019), Sidi and Ahmadi (۲۰۱۸) قرابت دارد.

مهارت‌های جمعی و ارتباطی: در زمینه تربیت اقتصادی یکی از مؤلفه‌های اثرگذار با توجه به ماهیت موضوعی، توانایی تعامل و تبادل گروهی فراگیران است که عوامل مرتبط با آن ذیل کد محوری مهارت جمعی و ارتباطی قرار می‌گیرد. باید توجه داشت که تربیت اقتصادی برای شکوفایی استعداد فردی در این زمینه و کمک به اقتصاد پایدار جامعه به شکل توأمان دنبال می‌شود. لذا بخش عمده‌ای از اهداف آن نیز بر مهارت‌های جامعه‌محور و توجه به نیازهای بازار کار می‌پردازد. لذا مؤلفه‌هایی همچون تعامل‌گرایی مثبت، توجه به کارآفرینی، تقویت مدیریت اقتصادی کارآمد، ترسیم راهبردهای آموزشی/یادگیری جامعه‌محور و سودآور، مدیریت و توانایی شبکه‌سازی، توانایی مدیریت گروهی، مشارکت‌جویی اقتصادی و تعامل فعال اقتصادی، توانایی انجام پروژه می‌تواند به توسعه اقتصادی جامعه، کارآفرینی و برطرف سازی نیازهای جامعه بینجامد. مهارت‌های جمعی و ارتباطی با دربرداشتن مؤلفه‌های تعاملی، لزوم توجه به تعاملات و ارتباطات سازنده گروهی برای دستیابی به جایگاه اقتصادی و اثربخش در تربیت اقتصادی را نشان می‌دهد بر جنبه‌های کارآفرینانه تربیت اقتصادی به‌عنوان نمود آن در سطح جامعه می‌پردازد. یافته‌های پژوهشی این بخش با یافته‌های Friedrich (2021), Barola (2020), Mousavi Nasab Mirarab Razi et al (2019)(۲۰۱۷). Tahmasabzadeh et al (2019) قرابت و ارتباط دارد. با توجه به نتایج و یافته‌های پژوهش حاضر، چارچوب پژوهش مذکور می‌تواند در زمینه تربیت اقتصادی متمرثر واقع گردد، چرا که این چارچوب به عنوان یک راهنما می‌تواند منبع و منشاء تولید برنامه‌های درسی تربیت اقتصادی باشد. بنابراین، تدوین برنامه‌های درسی با کیفیت تربیت اقتصادی نه تنها منجر به تربیت متریبانی شایسته می‌گردد، بلکه بنیادی محکم و قابل اعتماد نیز

- years of contributions from The American Economist. *The American Economist*, 62(1), 102-117.
- Badmos Jeleelah. M, AgbetiOluwayemisi. A and Umeh Theresa. U(2016). Instructional Material: Level of use in teaching and learning of economics in secondary schools. Mainland Education District IV, Lagos State Nigeria. *Journal of Research & Method in Education*, 6(4), PP 107-112.
- Bäuerle, L. (2020). Reproduction, deconstruction, imagination On three possible modi operandi of economic education, *Journal of Social Science Education*, 19(3), pp. 22-39.
- Bradley, P. (2019). Integrating sustainable development into economics curriculum: A case study analysis and sector wide survey of barriers. *Journal of Cleaner Production*, 209, 333-352.
- Dilek, S. Kesgingöz, H, Konak, A, Halicioğlu, S. (2018). Factors Affecting Economic Literacy. *Afro Eurasian Studies*, 7 (1), 11-51. Retrieved from
- Erner, C., Goedde-Menke, M., & Oberste, M. (2016). Financial literacy of high school students: Evidence from Germany, *Research In Economic Education*, 47(2), pp 95-105.
- Fazal Alizadeh Soufif Shahram, Ghahrmanif Jafar, Alizadeh Aghdam, Mohammad Baqer. (2018). Analysis of the existing primary school curriculum from the perspective of economic education; Challenges and obstacles. *Educational Management Research*, 11(42), 103-114.
- Fridrich, C. (2021). Teaching Economics outside one's own subject area at lower secondary level in Austria – enriching or embarrassing?, *Journal of Social Science Education* 20 (1), 30-64. <https://doi.org/10.11576/jsse-3737>
- Ghaffari, Hadi, Younesi, Ali and Rafiei, Mojtabi (2015). Analysis of the role of investment in education to achieve sustainable development; with special emphasis on environmental education. *Scientific Quarterly of*
- منابع
- Abbasi, Jafar, Noh Ibrahim, Abdulrahim, Zainabadi, Hassan Reza, Abbasian, Hossein. (۲۰۲۰). Extracting the characteristics of the elements of the economic education program for secondary school students. *Educational Sciences*, 28(2), 41-58.
- Adib, Yousef, Ebrahimi Harestani, Asghar, Rezapour, Yousef and Taghiani, Mehdi (2015). Examining the religious foundations of the ideal model of economic education curriculum based on resistance economy. *Approach to the Islamic Revolution*, 10(36), 41-58.
- Ahmadi, Gholam Ali, Imam Juma, Seyyed Mohammad Reza and Alizadeh Ketanloui, Leila (2014). Investigating the amount of attention paid to the components of financial and economic literacy in the content of elementary school textbooks, *Research in Curriculum Planning (Knowledge and Research in Educational Sciences - Curriculum Planning)*, 12(20), 179-192.
- Akarowhe, K. (2018). Roles of Economics Education in Sustainable National Development. *Journal of Global Economics*.
- Akimova, T. A. (2012). Long way to economic education for sustainable development. *RUDN Journal of Economics*, (2), 5-17.
- Amagir, A., Groot, W., Maassen van den Brink, H., & Wilschut, A. (2018). A review of financial-literacy education programs for children and adolescents. *Citizenship, Social and Economics Education*, 17(1), 56-80.
- Asadzadeh, Samia, Saif Naraghi, Maryam, Naderi, Ezzatullah, and Ahghar, Qudsi (2019). Designing a curriculum template for extracurricular activities for students of the second year of elementary school with an emphasis on environmental education. *Environmental Education and Sustainable Development*, 8(3), 9-20.
- Asarta, C. J., Jennings, A. S., & Grimes, P. W. (2017). Economic education retrospective: 25

- and Saneti, Fatemeh (2014). The application of economic education distribution components in the education system based on Islamic teachings. *Educational Sciences from the perspective of Islam*, 3(5), 5-20.
- Musa Zadeh, Zohra and Saneti, Fatemeh (2016). Explanation of economic education components based on Islamic teachings, *Islamic Education*, 12(24), 73-97.
- Nor, B., Djatmika, E. T., Widjaja, S. U. M., & Wahyono, H. (2022). Development of economic learning model based on Pancasila values. *International Journal of Instruction*, 15(1), 259-276.
- Opletalová, A. (2015). Financial education and financial literacy in the Czech education system. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 171, 1176-1184.
- Pendergast, D(2021). The role of home economics education in the 21st century: the Covid-19 pandemic as a disruptor, accelerator, and future shaper, *CEPS Journal* 11 (4), pp 13-32.
- Peshami, Adel and Taghiani, Mehdi (2015). *Economic Education and Training*, Tehran: Imam Sadegh University (AS).
- Peshami, Adel and Torani, Haider (2018). The role of economics curriculum in the official and public education program of the world, presenting an action plan for a neglected curriculum. *Educational Innovations*, 9(37), 31-52.
- Refrigeri, L., & Aleandri, G. (2014). The economics of education as educational science. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 116, 2059-2063.
- Remund, D. L. (2010). Financial literacy explicated: The case for a clearer definition in an increasingly complex economy. *Journal of consumer affairs*, 44(2), 276-295.
- Rezaei, Maryam (۲۰۱۰). Designing and validating a suitable curriculum model for "Education for Sustainable Development" in Iran's elementary school, doctoral thesis, Environmental Education and Sustainable Development, 5(1), 79-104.
- Kandahari, Azadeh, Mehromhammadi, Mahmoud, Talai, Ibrahim and Faraji Dizji, Sajjad (2016). Explanation of the goals of economic education in elementary school in Iran based on research synthesis, *Iran Curriculum Studies*, 13(48), 39-62.
- Kandahari, Azadeh, Mehromhammadi, Mahmoud, Talai, Ibrahim and Faraji Dizji, Sajjad (2018). A comparative study of the integration of economic education in the curriculum of the primary school in Scotland, China and Australia and providing implications for economic education in Iran, *Education and Tarbiat*, 35(3), 59-77.
- Karunaratne, P. S. M., Breyer, Y. A., & Wood, L. N. (2016). Transforming the economics curriculum by integrating threshold concepts. *Education+ Training*, 25(8), 16-38.
- Marsh, Colin J. (2018) Integrated research: synthesis research. In *Methodology of Curriculum Studies*. Translated by Farida Mashaikh and Lotfali Abedi. Tehran. Side Publications. Third edition.
- Mearman, A., Guizzo, D., & Berger, S. (2018). Is UK economics teaching changing? Evaluating the new subject benchmark statement. *Review of Social Economy*, 76(3), 377-396.
- Metousali, Mahmoud and Ahanchian, Mohammad Reza (2014). *Economics of Education*. Ninth edition. Tehran: Samit Publications
- Mir Arab Razi, Reza, Haji Tabarfirouzjaei, Mohsen and Arianfar, Samia (2017). Analysis of economic literacy components of secondary school textbooks from the perspective of teachers and students, *Educational Planning Studies*, 7(14), 121-132.
- Mousavi Nesab, Mohammad Reza (2019). Economic education in the field of consumption goals, principles and strategies. *Knowledge*, 29(7), 87-94
- Mouszadeh, Zohra, Azimzadeh Ardabili, Faezeh

- Walstad, W. B., & Watts, M. (2015). Perspectives on economics in the school curriculum: Coursework, content, and research. *The Journal of Economic Education*, 46(3), 324-339.
- Walstad, W. B., Rebeck, K., & MacDonald, R. A. (2010). The effects of financial education on the financial knowledge of high school students. *Journal of Consumer Affairs*, 44(2), 336-357.
- Waziri Aghdam, Zahra, Makki Al-Agha, Badi Al-Zaman and Etemad Ahri, Alauddin (2019). Presenting a curriculum model based on sustainable development from the perspective of the Holy Quran. *Quarterly Journal of Quranic Studies*, 11(42), 267-290.
- Yousefzadeh, Mohammadreza and Adak, Musa (2017). Examining the content of the textbooks of the second elementary school based on economic education from the perspective of Islam, *Journal of Applied Issues of Islamic Education*, 3(9), 153-182.
- Yusufzadeh Chausari, Mohammad Reza and Shah Moradi, Morteza (2019). Presenting the model of the political education curriculum based on the socio-political education area of the fundamental transformation of education for the students of the first secondary school, *Islamic Education and Tarbiat Applied Issues*, 5(14), 173-206.
- Zeegers, Yvonne & Clark, Ian. (2014). Students' perceptions of education for sustainable development. *International Journal of Sustainability in Higher Education*. unpublished, Tarbiat Debir Shahid Rajaei University - Faculty of Literature and Human Sciences.
- Sidi, Betul and Ahmadi, Parveen (2018). Explaining the elements of economic education curriculum in general education. *Curriculum Studies*, 14(55), 5-44.
- Sidi, Betul, Ahmadi, Parveen. (2018). Explaining the elements of economic education curriculum in general education. *Curriculum Studies*, 14(55), 5-44.
- Solomon, G. E., Nhete, T., & Sithole, B. M. (2018). The case for the need for personal financial literacy education in Botswana secondary schools. *SAGE Open*, 8(1), 2158244017753867
- Taghiani, Mehdi and Zahedi Wafa, Mohammad Mahdi (2011). The possibility of using the works of Islamic civilization in designing and compiling the Islamic-Iranian model of economic culture. *Knowledge of Islamic Economics*, 3(6), 55-76.
- Tahmasabzadeh Sheikhlar, Daud, Moradi, Samaneh, Adib, Youssef, Asgharpour, Hossein. (2019). Analysis of the content of social studies course books of Farhangian University in terms of economic education, research and writing academic books, 24(47), 125-153
- Tahmasabzadeh Sheikhlar, Daud; Moradi, Yusuf; Writer, Hossein Asgharpour, (۲۰۲۰). Analysis of the content of the social studies course books of Farhangian University in terms of attention to economic education, *Journal of Academic Books Research and Writing*, 24(2), 125-153.